

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.124>

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ РЕПРЕСАЛІЙ ЯК ФОРМИ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ

Лихвар В.В.,

аспірант Київського університету права НАН України

ORCID: 0009-0002-1475-2433

e-mail: valeriylyhvar@gmail.com

Лихвар В.В. Міжнародно-правове регулювання застосування репресалій як форми політичної відповідальності держав.

У статті робиться спроба визначити засади міжнародно-правового регулювання застосування репресалій як форми політичної відповідальності в міжнародному праві, так як репресалії — це протиправні дії, вчинені у відповідь на попередні незаконні дії держави, пропорційні початковій кривді. Міжнародне право змінило застосування доктрини репресалії, щоб уникнути зростаючої спіралі насильства, коли одна сторона репресує проти незаконних дій іншої, що спричиняє все більш насильницьке кровопролиття, тоді як закони війни покликані регулювати та обмежувати таку шкоду. Проаналізовано теоретичні положення щодо міжнародно-правового регулювання застосування репресалій як однієї із форм політичної відповідальності згідно міжнародного права. Для того, щоб репресалії проти дозволених категорій осіб і об'єктів, не були протиправними, необхідно виконати п'ять умов. Більшість із цих умов викладено у військових інструкціях і підтверджено офіційними заявами. Це наступні умови: - мета репресалії (можуть бути вжиті лише у відповідь на попереднє серйозне порушення міжнародного права та лише з метою спонукання супротивника дотримуватись закону); - крайній захід (можуть бути застосовані лише як крайній захід, коли немає інших законних заходів), - пропорційність (заходи мають бути пропорційними порушенню, яке воно має на меті припинити), - рішення на найвищому рівні влади (рішення про застосування має бути прийняте на найвищому рівні держави), - припинення (повинні бути припинені, як тільки супротивник почне виконувати закон). Проаналізовано застосування репресалій в реальних кейсах – Інцидент Науліллаа «Naulilaa Incident» (Коли Португалія була нейтральною, у жовтні 1914 року, німецька група увійшла на португальсько-африканські території з німецької Південно-Західної Африки) і «Ізраїль проти Палестини» (Після Другої світової війни євреї хотіли власної країни. Їм була передана значна частина Палестини, яку вони вважали своїм традиційним домом, але араби не прийняли нову країну. У 1948 році обидві

сторони вступили у війну); проаналізовано використання репресалій в сьогоденні у світі.

Ключові слова: репресалії, політична відповідальність в міжнародному праві, міжнародна відповідальність, міжнародні санкції, міжнародне право, міжнародні відносини.

Likhvar V.V. International legal regulation of the use of reprisals as a form of political responsibility of states.

The article attempts to determine the principles of international legal regulation of the use of reprisals as a form of political responsibility in international law, since reprisals are illegal actions committed in response to previous illegal actions of the state, proportional to the initial offense. International law has changed the application of the doctrine of retaliation to avoid an upward spiral of violence where one side retaliates against the illegal actions of another, causing ever more violent bloodshed, while the laws of war are meant to regulate and limit such harm. Theoretical provisions regarding the international legal regulation of the use of reprisals as one of the forms of political responsibility according to international law are analyzed. In order for reprisals against permitted categories of persons and objects not to be illegal, five conditions must be met. Most of these conditions are laid down in military instructions and confirmed by official statements. The following conditions: the purpose of reprisal (can be used only in response to a previous serious violation of international law and only to induce the adversary to comply with the law); last resort (can only be used as a last resort when there are no other legal measures), proportionality (measures must be proportionate to the violation it aims to stop), decision at the highest level of government (the decision must be taken at the highest level of government), termination (must be terminated as soon as the adversary begins to enforce the law). The occurrence of reprisals in real cases is analyzed - Naulilaa Incident (When Portugal was neutral, in October 1914, a German group entered the Portuguese-African territories from German South-West Africa) and «Israel against Palestine» (After the Second World War the Jews wanted their own

country. They were given a large part of Palestine, which they considered their traditional home, but the Arabs did not accept the new country. In 1948, both sides went to war); the use of reprisals in today's world is analyzed.

Key words: reprisals, political responsibility in international law, international responsibility, international sanctions, international law, international relations.

Постановка проблеми. Міжнародна відповідальність держав є одним із принципів сучасного міжнародного права. Відповідно до доктрини міжнародного права, міжнародна відповідальність передбачає правові наслідки, які настають для суб'єкта міжнародного права в результаті вчиненого ним міжнародного правопорушення, які зобов'язують його ліквідувати збиток, заподіяний іншим суб'єктам міжнародного права.

Слід зазначити, що міжнародно-правова відповідальність держав за міжнародні злочини завжди повинна відображатись у видах та формах, які містяться у джерелах міжнародного права, які визнані міжнародним співтовариством. Серед яких центральне місце посідають репресалії, вони неодноразово ставали предметом дискусій міжнародної наукової спільноти.

Питання міжнародно-правового механізму застосування репресалій є однією з найбільш перспективних і цікавих сфер сучасного міжнародного публічного права. Це зумовлено тим, що проблематика застосування репресалій в ХХІ столітті є досить малодослідженим та мало застосованим інститутом, що викликає чимало дискусійних розмов серед дослідників і науковців.

Дослідження та вивчення міжнародно-правового механізму застосування репресалій в нових умовах інформаційного суспільства крізь призму агресивних війн та інформаційних психологічних війн, потребують детального аналізу та нового вивчення в тісному зв'язку із практикою застосування юридичної відповідальності як однієї з фундаментальних гарантій дотримання прав та свобод людини і громадянина у будь-якій розвиненій цивілізованій правовій системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі аспекти міжнародно-правового регулювання форм матеріальної відповідальності і форм політичної відповідальності, а саме репресалій, у своїх працях розглядали такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені як: Мисак О.І.; Коверзнев М.С., Коверзнева Г.П.; Скрильник О.О.; Антонович М.М.; Гура Г.М.; Баймуратов М.О.; Пронюк Н.В.; Камінський І.І.; Жукорська Я.; А.В. Войціховський; О.О. Хорватова; В.Е.Теліпко; А.С. Овчаренко; Малькольн Н. Шоу, Полковник Норман Ф. Дж. Аллен III, Шейн Дарсі, Доктор С.К. Капур, Фрітс Кальшовен, Андрій Мітчел та інші. Однак враховуючи наростаючу нестабільність на між-

народній політичній арені визначення теоретичних і практичних аспектів міжнародно-правового регулювання застосування репресалій в світі є на сьогодні вкрай актуальним та своєчасним завданням.

Метою статті є дослідження основ міжнародно-правового регулювання застосування в світі, репресалій як форми міжнародної відповідальності. Для досягнення поставленої мети планується вирішити наступні завдання:

1) проаналізувати теоретичні положення щодо міжнародно-правового регулювання застосування репресалій як однією із форм політичної відповідальності згідно міжнародного права;

2) проаналізувати світовий досвід застосування репресалій на прикладі реальних кейсів – «Інцидент Науліллаа (Naulilaa Incident)» та «Ізраїль проти Палестини»;

3) проаналізувати застосування репресалій в сьогоденні у світі;

Виклад основного матеріалу. Репресалією є акт, який є незаконним і був прийнятий однією державою в якості помсти за вчинення попередньої незаконної дії іншою державою [1, с. 1023]. Доктрина репресалій, у законах війни, дозволяє вчинення незаконних дій відповідно до права збройних конфліктів, якщо вони відповідають певним умовам, включаючи попередні незаконні дії першої сторони та спроби виправити цю кривду без конфлікту. Відповідна протиправна дія стає санкціонованою за правом війни, якщо вона пропорційна початковій кривді та вчинена, щоб змусити державу-порушницю дотримуватися законів війни. Міжнародні конвенції обмежують цілі, що підлягають репресаліям, наприклад, забороняють їх проти військовополонених, але доктрина збереглася [2, с. 11].

Репресалії — це протиправні дії, вчинені у відповідь на попередні незаконні дії держави, пропорційні початковій кривді. Міжнародне право змінило застосування доктрини репресалії, щоб уникнути зростаючої спіралі насильства, коли одна сторона репресує проти незаконних дій іншої, що спричиняє все більш насильницьке кровопролиття, тоді як закони війни покликані регулювати та обмежувати таку шкоду.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у 1970 році проголосила у своїй Резолюції 2625, що «держави зобов'язані утримуватися від репресалій, пов'язаних із застосуванням сили» [3, с.1].

Існує два види репресалій:

- репресалії, вжиті під час ситуації збройного конфлікту - називаються репресаліями воюючих сторін;

-репресалії, застосованими в мирний час - називаються репресаліями мирного часу, мирними або збройними репресаліями [3, с.3].

Репресалії включають захоплення майна або

кораблів у відкритому морі, і навіть бомбардування або окупацію території у відповідь на попередні злочини, такі заходи класифікуються як такі, що не відповідають вимогам війни [3, с. 6].

Репресалією є примусові заходи, вжиті однією державою проти іншої з метою врегулювання деяких суперечок, спричинених незаконними чи невинуватими діями останньої [4, с. 709].

Класичним випадком, що стосується закону про репресалії, є спір Наулілаа (Naulilaa) [5, с. 1317]. У цій справі суд встановив такі принципи:

- Репресалії є незаконними, якщо вони не ґрунтуються на попередніх діях, що суперечать міжнародному праву.

- Повинна бути певна пропорція між правопорушенням і репресаліями як необхідною умовою законності останніх.

- Репресалії є законними лише тоді, коли їм передувала безуспішна вимога відшкодування. Насправді застосування сили виправдано лише крайньою необхідністю [5, с. 1317].

Репресії не обов'язково і зазвичай не можуть бути спрямовані проти тих осіб на протилежній стороні, які відповідальні за протиправну поведінку, і, отже, мають тенденцію в основному впливати на людей, які є «невинними» у такій поведінці. Крім того, супротивник часто розглядає передбачувані репресалії як явно протизаконні дії, які, у свою чергу, виправдовують репресалії, що призводять до спіралі все більшої шкоди та страждань [6, с. 1].

Ханс Кельзен визначив репресалії як «акцію, яка зазвичай є незаконною, але у виняткових випадках дозволена як реакція однієї держави на порушення її прав іншою державою» [3, с.20].

Відповідно до Резолюції Міжнародного інституту права від 1934 року: «Репресалії — це заходи примусу, що відступають від звичайних норм міжнародного права, ухвалені та вжиті державою у відповідь на протиправні дії, вчинені проти неї іншою державою та мають на меті нав'язати їй, шляхом тиску через заподіяння шкоди, повернення до законності» [3, с. 162].

Умови для застосування репресалій:

Для того, щоб репресалії проти дозволених категорій осіб і об'єктів не були протиправними, необхідно виконати п'ять умов. Більшість із цих умов викладено у військових інструкціях і підтверджено офіційними заявами. Ці умови:

- Мета репресалії: репресалії можуть бути вжиті лише у відповідь на попереднє серйозне порушення міжнародного права та лише з метою спонукання супротивника дотримуватись закону. Оскільки репресалії є реакцією на попереднє серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, «попереджувальні» репресалії або «контр репресалії» неприпустимі, а також репресалії войовничої сторони не можуть бути реакцією на порушення іншого типу права. Крім

того, оскільки репресалії спрямовані на те, щоб спонукати супротивника дотримуватись закону, вони не можуть здійснюватися з метою помсти чи покарання. Репресалії застосовуються проти іншої держави, щоб спонукати цю державу припинити порушення міжнародного права [7].

- Крайній захід: Репресалії можуть бути застосовані лише як крайній захід, коли немає інших законних заходів, щоб спонукати супротивника поважати закон. Відповідно до проекту статей про відповідальність держави, перш ніж вжити контрзаходів, постраждала держава повинна закликає відповідальну державу виконати свої зобов'язання, повідомити відповідальну державу про будь-яке рішення вжити контрзаходи та запропонувати вести переговори з цією державою. У своєму рішенні у справі Купрескіча (Kupreskic) [8] у 2000 році Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії підтвердив те, що вже було заявлено Спеціальним арбітражним судом у справі Наулілаа (Naulilaa) [5, с. 1386] у 1928 році, а саме те, що репресалії можуть бути здійснені лише після того, як попередження протилежної сторони з вимогою припинення порушень залишилося без уваги [7].

- Пропорційність: заходи репресалій мають бути пропорційними порушенню, яке воно має на меті припинити. Ця умова вже була викладена в 1880 році в Оксфордському посібнику і нещодавно була підтверджена в проекті статей про відповідальність держави [9]. Більшість зібраної практики вимагає, щоб дії, вжиті в якості репресалій, були пропорційними початковому порушенню. Лише в деяких практиках зазначено, що необхідно дотримуватись пропорційності щодо заподіяної шкоди [7].

- Рішення на найвищому рівні влади: Рішення про репресалії має бути прийняте на найвищому рівні влади. У своєму рішенні у справі Купрескіча (Kupreskic case) [8] у 2000 році Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії постановив, що рішення про репресалії повинно прийматися на найвищому політичному чи військовому рівні і не може прийматися місцевим командуванням [7].

- Припинення: Репресалії повинні бути припинені, як тільки супротивник почне виконувати закон. Ця умова, сформульована як формальна заборона у випадку, якщо початкова помилка була виправлена, як зазначено в проекті статей про відповідальність держави [10]. У своєму рішенні у справі Купрескіча (Kupreskic case) [8] у 2000 році Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії підтвердив, що репресалії повинні бути припинені, як тільки незаконний акт буде припинено [7].

Інцидент Наулілаа (Naulilaa Incident) - У жовтні 1914 року, коли Португалія була нейтральною, німецька група увійшла на порту-

гальсько-африканські території з німецької Південно-Західної Африки. Після цього інцидент, який стався в португальському порту Наулілаа, через деяке непорозуміння, це сталося в основному через неефективність німецьких перекладачів, лейтенант Серено подумав, що йому погрожують, і тому він вжив заходів для самозахисту. І через все це непорозуміння, пролунали постріли, в результаті яких загинув німецький офіцер і двоє його підлеглих. Як відплату, губернатор німецької Південно-Західної Африки послав військовий загін на португальську територію, яка мала конфронтацію з португальськими солдатами, які були направлені на південну прикордонну територію Анголи, для придушення людей певного племені та португальців, солдати зазнали поразки в цьому протистоянні. Після цього німецькі військові повернулися на свою територію, але потім вихідці з Португалії повстали, і це завдало великої шкоди державі Португалія. У відповідь Португалія вислала зі своєї країни німецького консула. Німеччина стверджувала, що її дії були виправдані як репресалії. Арбітражний суд постановив, що Німеччина несе відповідальність за виплату компенсації, оскільки її дії не були встановлені як репресалії [4, с. 710].

Ізраїль проти Палестини - Іншим прикладом репресалій є конфлікт між Ізраїлем і Палестиною. Після Другої світової війни євреї хотіли власної країни. Їм була передана значна частина Палестини, яку вони вважали своїм традиційним домом, але араби не прийняли нову країну. У 1948 році обидві сторони вступили у війну. Коли вона закінчилась, Газа контролювалася Єгиптом, а інша територія, Західний берег, - Йорданією. У них перебували тисячі палестинців, які втекли з того місця, де тепер був новий єврейський дім - Ізраїль. Але потім, у 1967 році, після чергової війни, Ізраїль окупував ці палестинські території, і ізраїльські війська залишалися там роками. Ізраїль нарешті залишив Газу в 2005 році, але незабаром після цього, група під назвою ХАМАС, терористична організація, перемогла на виборах і взяла там контроль. Вона відмовляється визнавати Ізраїль як країну і хоче, щоб палестинці могли повернутися до свого старого дому, і для цього вони застосували силу. Відтоді Ізраїль тримає Газу під блокадою, що означає, що він контролює її кордони та обмеження, по входу та виходу з неї [11].

Під час воєн 1948 і 1967 років сотні тисяч палестинців покинули свої домівки, або були вимушені покинути їх і переїхали до сусідніх країн, щоб стати біженцями. Понад 4,6 мільйона палестинців є біженцями та їхніми нащадками, багато з яких живуть у таборах на Західному березі річки Йордан, у секторі Газа, Сирії, Йорданії та Лівані. Вони отримують допомогу від ООН [11].

Палестинці регулярно запускають ракети з Гази по Ізраїлю. Після того, як Ізраїль вивів свої війська в 2005 році, Газа пережила кілька наступальних дій Ізраїлю. Ізраїль стверджує, що вони були спрямовані на припинення ракетного обстрілу [11].

Оскільки це задовольняє умови для репресалій проти незаконного нападу на державу, інша держава також використовує незаконні засоби, щоб його зупинити. Раціональним вибором для обох сторін є припинення цих око за око репресалій.

Репресалії в сьогоденні - сьогодні репресалії майже повністю зникли з канону міжнародного гуманітарного права. Кожен наступний перегляд договорів міжнародного гуманітарного права ставив додаткові категорії комбатантів і цивільних осіб поза межами досяжності репресалій.

Бомбардування Італією 1923 року є одним із небагатьох прикладів двадцятого століття, коли державний представник однозначно класифікував дії як збройні репресалії. Військові операції Ізраїлю проти сусідніх держав «зазвичай вважаються основним ядром сучасної практики збройних репресалій». Рада Безпеки засудила дії Ізраїлю як незаконні репресалії, що суперечать Статуту Організації Об'єднаних Націй [3, с.166]. Женевські конвенції 1949 року поширили заборону на військовополонених на тих цивільних осіб, які перебувають під захистом Четвертої Женевської конвенції та, зокрема, Додаткового протоколу I 1977 року поширює захист на цивільних осіб будь-якого типу, а також на «цивільні об'єкти». Можливо, єдина обставина, за якої міжнародне гуманітарне право сьогодні все ще допускає репресалії, якщо вони взагалі допускаються, це у відповідь на використання незаконних методів або зброї проти іншої держави. Тенденція, очевидно, полягає в тому, щоб заборонити репресалії за будь-яких обставин.

- Після 1945 року внаслідок загальної заборони застосування сили, встановленої статтею 2(4) Статуту ООН, збройні репресалії в мирний час більше не є законними, але залишається можливість незбройних репресалій, тобто контрзаходів як воєнні репресалії під час військових дій, коли порушується право міжнародних збройних конфліктів (LOIAC). Правові репресалії, вчинені німцями у Другій світовій війні [12], тепер називаються «військовими злочинами» [2, с.11].

- Прийняття Женевських конвенцій 1949 року стало значним кроком у розвитку права про репресалії. Вони заборонили:

(а) репресалії проти поранених або хворих солдатів, медичного персоналу, медичних будівель чи обладнання;

(б) Репресалії проти військово-морського персоналу, який поранений, хворий або зазнав корабельної аварії, військово-морського медич-

ного персоналу, госпітальних кораблів або обладнання;

(с) репресалії проти військовополонених;

(d) Репресалії проти цивільних осіб та їх майна на окупованій території та інтернування [13, с. 162].

Більшою мірою це розширення стало результатом Четвертої Женевської конвенції, яка забороняла репресалії проти інтернованих цивільних осіб та жителів окупованих територій. Раніше це були одні з найпоширеніших об'єктів репресалій. Хоча Женевські конвенції 1949 року значно розширили клас осіб і майна, захищених від репресалій, не згадувалося, чи повинні цивільні особи та цивільні об'єкти на ворожій незахищеній території також бути захищені від репресалій.

Дипломатична конференція з підтвердження та розвитку міжнародного гуманітарного права, застосовного до збройних конфліктів, Женева, 1974-1977 рр., вирішила це питання. За результатами конференції було підписано два додаткових протоколи до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, з яких Перший протокол був особливо важливим у зв'язку з репресаліями. Протокол I застосовується між сторонами Протоколу у випадках міжнародних збройних конфліктів, а також між стороною Протоколу та національно-визвольним рухом. Стаття 20 Протоколу I забороняє репресалії проти осіб та об'єктів, які захищені частиною II Протоколу I. Це включає поранених, хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії, а також медичний і релігійний персонал, будівлі, транспортні засоби та літальні апарати, які захищені статтями 8-34 Протоколу I. Стаття 52(1) Протоколу I говорить: «Цивільні об'єкти не можуть бути об'єктами нападу або репресалій». Цивільні об'єкти визначаються як усі об'єкти, які не є військовими. У цьому положенні визнається, що репресалії проти цивільних об'єктів часто призводять до випадкових втрат людей і часто зачіпають важливі інтереси цивільних осіб. Стаття 53 Протоколу I забороняє створювати «історичні пам'ятки, твори мистецтва або місця поклоніння, які становлять культурну або духовну спадщину народів. . . об'єктами репресалій» [13, с. 163].

У коментарі до Статуту Організації Об'єднаних Націй зазначено, «що репресалії, які колись були найбільш часто використовуваною формою сили, сьогодні також допустимі лише в тій мірі, в якій вони не передбачають застосування збройної сили» [3, с. 14].

У 1964 році Рада Безпеки прийняла резолюцію щодо військових дій Великобританії в Ємені, в якій «засудила репресалії як несумісні з цілями та принципами ООН». Сполучене Королівство не заперечувало незаконність репресалій, а скоріше заперечувало категоризацію військових дій, про які йдеться, як репресалії. Рада Безпеки засудила напад Ізраїлю на села в Південному Лівані

в 1969 році як порушення Хартії та попередніх резолюцій і заявила, що: «такі дії військових репресалій та інші серйозні порушення режиму припинення вогню не можуть бути терпимими і що Раді Безпеки доведеться розглянути подальші та більш ефективні кроки, як це передбачено в Хартії, щоб запобігти повторенню таких актів» [3, с.15]. У Декларації 1970 року про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співпраці між державами, зазначено, що «держави зобов'язані утримуватися від репресалій із застосуванням сили» [3, с. 1].

У Декларації Генеральної Асамблеї 1981 року про неприпустимість втручання у внутрішні справи держав проголошено, що обов'язок держав утримуватися від збройного втручання також охоплює «репресалії, пов'язані із застосуванням сили» [3, с. 14].

У справі Нікарагуа проти Сполучених Штатів [14] Суд спирався на Резолюцію 2625, встановивши, що вона «дає вказівку на *opinio juris* держав щодо звичаєвого міжнародного права», і визначає репресалії як заборонену «менш серйозну форму використання сили».

Висновки. Репресалія, означає відплату загальною мовою, але це юридичний термін у міжнародному праві, що описує певний вид відплати. Репресалія – це дія, яка є незаконною проти іншої держави у відповідь на попередню незаконну дію держави, проти якої спрямована репресалія. Щоб вважатися репресаліями, вони мають бути вжиті з метою примусу чи спонукання ворожих сил припинити власні порушення міжнародного гуманітарного права. Якщо це робиться з метою змусити супротивну сторону припинити порушення міжнародного гуманітарного права, це може стати правовим актом за умови дотримання всіх правових критеріїв. Крім того, репресалії, щоб бути репресаліями, а не простою відплатою, повинні бути пропорційними. Основними елементами репресалій є:

- Субсидіарність - неспроможність усіх інших доступних засобів,
- Повідомлення - офіційне попередження про заплановану дію,
- Пропорційність - шкода і страждання, завдані протилежній стороні, не повинні перевищувати рівень шкоди і страждань в результаті її протиправної поведінки,
- Тимчасовість – припинення репресалій, коли противник припиняє порушувати закон.

З часом репресалії обмежені для держав договірним правом та міжнародною практикою щодо об'єктів та осіб, що охороняються, згідно з Женевськими конвенціями та Додатковим протоколом I. Женевські конвенції обмежують сферу діяння, вчиненого незаконно, за змістом репресалій. Сьогодні кожен вид відплати не розглядається як репресалія.

Після Другої світової війни термін репресалія був обмежений законною відплатою або незаконною відплатою з певними обмеженнями, головним чином, коли інша держава, проти якої здійснюється відплата, діяла незаконно. У справі Науліла (Naulilaa) [5, с.1317] є певні умови, які необхідно застосовувати під час визначення незаконності репресалій. У справі Купрескіча (Kupreskić) [8] Міжнародний Трибунал по Югославії постановив, що репресалії можуть бути відхилені на міжнародному рівні. Правило 145 Дослідження звичаєвого права Міжнародного Комітета Червоного Хреста визначає умови, за яких репресалії не заборонені.

Репресалії через різні інциденти та різні рішення Міжнародного Суду ООН і Ради Безпеки виявилися продуктивними для посилення насильства, а не стримуючим фактором для насильства. Отже, якщо це буде зроблено, це має бути зроблено в рамках міжнародного права та відповідно до умов, визначених Женевськими конвенціями та Додатковим протоколом 1977 року, і не завдаючи шкоди цивільним особам та цивільним об'єктам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Malcolm M. Shaw. *International Law*. Cambridge University Press, 2007. С.1023
2. Полковник Норман Ф. Дж. Аллен III Репресалії за Міжнародним Правом. Захист від злочинної поведінки. Клас USAWC 2009. С. 11.
3. Шейн Дарсі Відплата та Репресалії. Видання 2013. С. 1-15,162-166.
4. Доктор Капур С.К. Міжнародне Право та Права Людини. 19 видання 2014. С. 709-710.
5. Звіти про міжнародні арбітражні рішення. Німеччина проти Португалії (1928-1930). 16 Лютого 1933. VOLUME III pp. 1371-1386. URL: [https:// legal.un.org/riaa/cases/vol_III/1371-1386.pdf](https://legal.un.org/riaa/cases/vol_III/1371-1386.pdf) (дата звернення: 11.12.2023).
6. Frits Kalshoven. *Belligerent Reprisals*. Martinus Nijhoff Publishers, 2005. С. 1.
7. Правило 145. Репресалії, Звичайне Міжнародне Гуманітарне Право, МКЧХ, International Humanitarian Law Databases. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/ru/customary-ihl/v1/rule145> (дата звернення: 11.12.2023).
8. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Case No.: IT-95-16-T. URL: <https://www.icty.org/x/cases/kupreskic/tjug/en/kup-tj000114e.pdf> (дата звернення: 11.12.2023).
9. International Law Commission. Draft article on State responsibility Article 51. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf (дата звернення: 11.12.2023).
10. International Law Commission. Draft article on State responsibility Article 53. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf (дата звернення: 11.12.2023).
11. BBC. Guide: Why are Israel and the Palestinians fighting over Gaza? Published 20 February 2015. URL: <https://www.bbc.co.uk/newsround/20436092> (дата звернення: 11.12.2023).
12. Freeman Spogli Institute and Stanford Global Studies. The reprisals at Oradour-sur-Glans in France and the reprisals against Italian partisans in the Ardeatin Caves in Italy. URL: <https://tec.fsi.stanford.edu/multimedia/freedom-fighters-or-terrorists-collaboration-resistance-and-retribution-illustrated> (дата звернення: 11.12.2023).
13. Andrew D. Mitchell. Does one illegality merit another? The law of belligerent reprisals in international law. December 2001. С.162-163. URL: https://www.researchgate.net/publication/298968475_Does_one_illegality_merit_another_The_law_of_belligerent_reprisals_in_international_law (дата звернення: 11.12.2023).
14. INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE. The case of Nicaragua v. United States. I.C.J. (1986) Rep. 14. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 11.12.2023).